O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

2026-yil 25-26-sentabr

(2-qism)

JIZZAX-2026

Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2026-yil 25-26-sentabr. 440-bet.

Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., т.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD) dots., Norbekova B.Sh. p.f.f.d.(PhD) dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

HUDUDLAR BO‘YICHA AHOLI JON BOSHIGA SANOAT ISHLAB CHIQARISHI FARQLARI: O‘ZBEKISTON, 2017–2024-YILLAR

Kamilov Dilshod To‘ychi o‘g‘li
Toshkent texnologiya, menejment va kommunikatsiya instituti, “Iqtisodiyot, moliya va buxgalteriya hisobi” kafedrasi iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
kamilovdilshod07@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekiston hududlari bo‘yicha aholi jon boshiga sanoat ishlab chiqarishi farqlari 2017–2024-yillar uchun Milliy statistika qo‘mitasi (SIAT) ma’lumotlari asosida oddiy ko‘rsatkichlar bilan baholandi. Respublika bo‘yicha jon boshiga hajm (joriy narxlarda) 5,15 baravar oshdi, ammo eng yuqori va eng past hudud o‘rtasidagi farq 14,5 martadan 28,3 martagacha kengaydi (2020-yilda 32,3). Variatsiya koeffitsiyenti 0,80 dan 1,15 gacha o‘sdi, Navoiy viloyatisiz esa 0,71–0,79 oralig‘ida deyarli o‘zgarmadi; demak, kengayish asosan bitta hudud hisobiga yuz berdi. Jizzax (8,43 baravar) va Xorazm (6,21 baravar; 11-o‘rindan 8-o‘ringa) yuqori o‘sish ko‘rsatdi, Qashqadaryo (3,10) va Qoraqalpog‘iston (3,26) sekin o‘sdi. Qiymatlar nominal, shuning uchun hududlar o‘sishini taqqoslash natijalari narx farqlaridan tozalanmagan.

Kalit so‘zlar: hududiy tengsizlik, sanoat ishlab chiqarishi, aholi jon boshiga, variatsiya koeffitsiyenti, Navoiy viloyati, Xorazm viloyati.

Аннотация. В статье простыми показателями на данных Национального комитета статистики (SIAT) оценены различия в промышленном производстве на душу населения по регионам Узбекистана за 2017–2024 гг. В республике объём на душу (в текущих ценах) вырос в 5,15 раза, но разрыв между самым высоким и самым низким регионом увеличился с 14,5 до 28,3 раза (в 2020 г. — 32,3). Коэффициент вариации вырос с 0,80 до 1,15, а без Навоийской области почти не изменился (0,71–0,79); значит, расширение разрыва произошло в основном за счёт одного региона. Быстрее росли Джизак (в 8,43 раза) и Хорезм (в 6,21 раза; с 11-го на 8-е место), медленнее — Кашкадарья (3,10) и Каракалпакстан (3,26). Значения номинальные, поэтому сравнение темпов роста регионов не очищено от различий в ценах.

Ключевые слова: региональное неравенство, промышленное производство, на душу населения, коэффициент вариации, Навоийская область, Хорезмская область.

Abstract. Using National Statistics Committee (SIAT) data and simple indicators, the article assesses regional differences in per capita industrial output in Uzbekistan for 2017–2024. National output per head (current prices) rose 5.15-fold, yet the gap between the highest and lowest region widened from 14.5 to 28.3 times (32.3 in 2020). The coefficient of variation rose from 0.80 to 1.15 but, excluding Navoi region, stayed almost flat (0.71–0.79), so the widening came mainly from one region. Jizzakh (8.43-fold) and Khorezm (6.21-fold; from 11th to 8th place) grew fast, Kashkadarya (3.10) and Karakalpakstan (3.26) slowly. Values are nominal, so regional growth comparisons are not purged of price differences.

Keywords: regional inequality, industrial output, per capita, coefficient of variation, Navoi region, Khorezm region.

Kirish

Sanoat hududiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri bo‘lib, uning aholi jon boshiga hajmi hududlar iqtisodiy faolligini sodda tarzda ko‘rsatadi. O‘zbekistonda 2017–2024-yillarda respublika bo‘yicha aholi jon boshiga sanoat ishlab chiqarishi 4 594,7 ming so‘mdan 23 679,4 ming so‘mgacha oshgan [1]. Savol shundaki, bu o‘sish hududlar o‘rtasidagi farqni kamaytirdimi yoki kengaytirdimi?

Maqola mening hududiy investitsiya siyosati bo‘yicha ishlarini [3] davom ettiradi: investitsiya siyosatini baholashdan oldin hududlar sanoat darajasi qanday farqlanishini bilish kerak. Maqsad — 2017–2024-yillarda hududlar o‘rtasidagi farq dinamikasini oddiy ko‘rsatkichlar bilan aniqlash. Gipotezalar: H1 — hududlar o‘rtasidagi farq kengaygan; H2 — kengayish bitta yoki bir nechta yetakchi hudud hisobiga; H3 — o‘sish sur’atlari bo‘yicha Jizzax va Xorazm kabi nisbatan past darajadagi hududlar tezroq o‘sgan.

Ma’lumot va usul

Ma’lumot manbai — SIAT portalidagi “aholi jon boshiga sanoat ishlab chiqarish hajmi” qatori (14 hudud: Qoraqalpog‘iston, 12 viloyat va Toshkent shahri, 2017–2024, joriy narxlarda, ming so‘m) [1]. Qiymatlar nominal, hududga xos deflator yo‘q. Ko‘rsatkichlar: eng yuqori va eng past hudud nisbati; hududlar bo‘yicha o‘rtacha va standart og‘ishdan variatsiya koeffitsiyenti (σ/μ, hududlar teng vaznda); bir hudud ta’sirini ko‘rish uchun Navoiysiz variatsiya koeffitsiyenti; hududlar o‘rni. Regional tengsizlik o‘lchovlari va konvergensiya g‘oyasi Williamson [4] va Barro–Sala-i-Martin [5] ishlariga tayanadi.

Natijalar

Umumiy farq. 1-jadvalga ko‘ra eng yuqori (Navoiy) va eng past (Surxondaryo) hudud nisbati 2017-yildagi 14,5 martadan 2020-yilda 32,3 martagacha o‘sib, 2024-yilda 28,3 martani tashkil etgan. Variatsiya koeffitsiyenti 0,80 dan 2020-yilda 1,24 gacha ko‘tarilib, 2024-yilda 1,15 bo‘lgan. H1 tasdiqlandi: 2017-yilga nisbatan farq kengaygan, lekin 2020-yildan keyin qisman qisqargan.

1-jadval.

Hududlar o‘rtasidagi farq ko‘rsatkichlari, 2017–2024

Yil	Respublika, ming so‘m	Maks./min. (marta)	Variatsiya koef. (14 hudud)	Variatsiya koef. (Navoiysiz)	Xorazm o‘rni
2017	4 594,7	14,5	0,80	0,73	11/14
2018	7 141,0	18,5	0,86	0,74	11/14
2019	9 604,9	27,6	1,05	0,71	10/14
2020	10 771,8	32,3	1,24	0,78	9/14
2021	13 061,9	29,2	1,17	0,79	9/14
2022	15 520,2	31,0	1,11	0,76	7/14
2023	18 098,0	30,7	1,10	0,71	8/14

Yil	Respublika, ming so‘m	Maks./min. (marta)	Variatsiya koef. (14 hudud)	Variatsiya koef. (Navoiysiz)	Xorazm o‘rni
2024	23 679,4	28,3	1,15	0,71	8/14

Manba: SIAT [1] asosida muallif hisob-kitobi. Joriy narxlarda; variatsiya koeffitsiyenti — σ/μ (hududlar teng vaznda).

Bir hudud ta’siri. Navoiysiz variatsiya koeffitsiyenti 2017–2024-yillarda 0,71–0,79 oralig‘ida bo‘lib, deyarli o‘zgarmagan (0,73 dan 0,71 gacha). Demak, farq kengayishi asosan Navoiy hisobiga: viloyatda jon boshiga ishlab chiqarish 13 755,1 dan 134 209,0 ming so‘mgacha (9,76 baravar) oshib, 2024-yilda respublika o‘rtachasidan 5,7 baravar yuqori bo‘lgan. H2 tasdiqlandi. Bu natijaning sababi (masalan, tog‘-kon sanoatining ulushi) ushbu ma’lumotlarda tekshirilmagan.

Hududlar o‘sishi. 2-jadvalda jon boshiga ishlab chiqarish o‘sishi bo‘yicha Navoiydan keyin Jizzax (8,43 baravar), Xorazm (6,21), Andijon (5,95), Buxoro va Namangan (5,93) turadi. Qashqadaryo (3,10), Qoraqalpog‘iston (3,26) va Farg‘ona (4,13) respublika o‘sishidan (5,15 baravar) past. Xorazm 11-o‘rindan 8-o‘ringa ko‘tarilgan. H3 qisman tasdiqlandi: Jizzax va Xorazm tezroq o‘sgan, ammo eng past darajadagi Surxondaryo respublika o‘rtachasiga yaqin sur’atda (5,01 baravar) o‘sgan va oxirgi o‘rinda qolgan.

2-jadval.

Aholi jon boshiga sanoat ishlab chiqarishi: hududlar bo‘yicha, 2017 va 2024

Hudud	2017, ming so‘m	2024, ming so‘m	O‘sish (marta)	O‘rin 2017	O‘rin 2024
Navoiy	13 755,1	134 209,0	9,76	1	1
Jizzax	1 941,2	16 357,3	8,43	12	7
Xorazm	2 272,9	14 120,6	6,21	11	8
Andijon	4 442,4	26 439,6	5,95	5	4
Namangan	1 724,8	10 228,2	5,93	13	13
Buxoro	3 458,6	20 501,3	5,93	8	6
Toshkent v.	7 624,6	44 983,4	5,90	3	3
Surxondaryo	947,0	4 746,9	5,01	14	14
Sirdaryo	4 702,3	21 751,7	4,63	4	5
Toshkent sh.	12 460,5	55 807,3	4,48	2	2
Samarqand	2 507,4	10 676,7	4,26	10	12
Farg‘ona	2 708,0	11 185,8	4,13	9	10
Qoraqalpog‘iston	3 701,4	12 064,0	3,26	6	9
Qashqadaryo	3 509,9	10 865,8	3,10	7	11
Respublika	4 594,7	23 679,4	5,15	–	–

Manba: SIAT [1] asosida muallif hisob-kitobi. Hududlar 2017–2024 o‘sishi bo‘yicha tartiblangan. Joriy narxlarda.

Cheklovlar. Birinchidan, qiymatlar nominal: hududlar narx darajasi va sanoat tarkibi bir xil emas, shu sababli o‘sish baravari real o‘sishni anglatmaydi. Ikkinchidan, jon boshiga ko‘rsatkich aholi sonining o‘zgarishidan ham ta’sirlanadi. Uchinchidan, tahlil tavsifiy: farq sabablari (tarmoq tarkibi, investitsiya, infratuzilma) alohida baholanmagan.

Xulosa

2017–2024-yillarda respublika bo‘yicha jon boshiga sanoat ishlab chiqarishi 5,15 baravar oshgan, hududlar o‘rtasidagi eng yuqori va eng past ko‘rsatkich nisbati esa 14,5 dan 28,3 martagacha kengaygan. Kengayish asosan Navoiy viloyati hisobiga: uni chiqarib tashlaganda variatsiya koeffitsiyenti deyarli o‘zgarmagan (0,73 dan 0,71 gacha). Jizzax va Xorazm tez o‘sgan, Qashqadaryo va Qoraqalpog‘iston sekin.

Amaliy tavsiyalar: hududiy dasturlarda yetakchi hududni alohida ko‘rib, qolgan hududlar bo‘yicha farqni alohida kuzatish; SIATda jon boshiga sanoat ko‘rsatkichini real (jismoniy hajm) ifodada ham e’lon qilish; keyingi tadqiqotda farqni tarmoq tarkibi va investitsiya bilan bog‘lash.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. (2026). Aholi jon boshiga sanoat ishlab chiqarish hajmi (yillik) [SIAT]. https://api.siat.stat.uz/media/uploads/sdmx/sdmx_data_1178.pdf

2. Milliy statistika qo‘mitasi. Hududlar kesimida 2024-yil boshiga doimiy aholi soni. https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/49354-hududlar-kesimida-2024-yil-boshiga-doimiy-aholi-soni

3. Kamilov D. T. Hududiy investitsiya siyosatini transformatsiya qilish orqali iqtisodiy o‘sishning barqarorligini ta’minlash. “Raqamli iqtisodiyot” ilmiy-elektron jurnali, 13-son, 2025. 360–366-betlar. ISSN 2181-4430.

4. Williamson, J. G. (1965). Regional inequality and the process of national development. Economic Development and Cultural Change, 13(4), 3–84.

5. Barro, R. J., Sala-i-Martin, X. (1992). Convergence. Journal of Political Economy, 100(2), 223–251.

6. Abduvaxobovich E. D. DAVLAT INVESTITSIYALARI VA ULARNING O’ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI ASOSIY MUAMMOLARI //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. – 2025. – T. 5. – №. 03. – C. 113-120.

7. Toshpo‘latovich H. T. HUDUDLARNING MUTANOSIB BARQAROR RIVOJLANISHINI TA’MINLASHDA INVESTITSIYALARNING O ‘RNI //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. – 2024. – T. 4. – №. 08. – C. 93-101.

8. Boboraxmatov M. HUDUDLARDA ZAMONAVIY KORXONALARNING INVESTITSION FAOLIYATINI TAHLILIY STRATEGIYALARINI RIVOJLANTIRISH //INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY. – 2026. – T. 4. – №. 3. – C. 14-16.